অধ্যায় ৫ ঃ জাতীয় সংহতিৰ বাবে শিক্ষা

অধ্যায় গাঁথনি

৫.১ উদ্দেশ্য

৫.২ পৰিচয়

৫.৩ জাতীয় সংহতিৰ অর্থ

- ৫.৩.১ জাতীয় সংহতিৰ প্রয়োজনীয়তা
- ৫.৩.২ জাতীয় সংহতিৰ লক্ষ্য
- ৫.৩.৩ জাতীয় সংহতিৰ বাবে শিক্ষা

৫.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

৫.৫ অধিক জানিবলৈ

৫.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

৫.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

৫.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি -

- ৰাষ্ট্রীয় বা জাতীয় সংহতিৰ অর্থ নির্ণয় কৰিব পাৰিব
- ৰাষ্ট্রীয় বা জাতীয় সংহতিৰ গুৰুত্ব আৰু প্রয়োজনীয়তা ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব
- ৰাষ্ট্রীয় বা জাতীয় সংহতিৰ বাধা সমূহৰ চিনাক্তকৰণ কৰিব পাৰিব
- ৰাষ্ট্রীয় বা জাতীয় সংহতি শক্তিশালীকৰণত শিক্ষাৰ ভূমিকা বিষয়েও জানিব পাৰিব।

৫.২ পৰিচয়

এই অধ্যায়টোত ৰাষ্ট্রীয় বা জাতীয় সংহতিৰ বিষয়ে সবিশেষ তথ্য যুগুতাই উলিওৱা হৈছে। 'সংহতি' আৰু 'বুজাবুজি' এই শব্দ দুটি প্রায়ে ব্যৱহাৰ কৰা দেখা যায়। দুয়োটা শব্দই সমগ্র বিশ্বত শান্তি আৰু সমৃদ্ধিৰ পৰিৱেশকে বুজায়। উদাহৰণস্বৰূপে এটা পৰিয়ালত সদস্য সকলৰ মাজত সংহতি আৰু বুজাবুজি নাথাকিলে, এটা শান্তিপূর্ণ পৰিৱেশ আমি সেইখন ঘৰত কল্পনাও কৰিব নোৱাৰো। য'ত একতা অবিহনে ক্রমশঃ ভাঙোনমুখী হয়, পৰিয়ালটোৰ উন্নতি আৰু বিকাশৰ সকলো পথ বন্ধ হৈ যায়। এটা পৰিয়ালৰ সকলো সদস্যই পৰস্পৰে পৰস্পৰক মৰম তথা সন্মান কৰা লগতে কিছুমান উমৈহতীয়া লক্ষ্য উদ্দেশ্য থকাটো খুবেই প্রয়োজনীয়। কেৱল এনে এক পৰিৱেশত হে পৰিয়ালটো সুখেৰে বাস কৰিব পাৰিব আৰু সমৃদ্ধিশালী হ'ব। একেদৰে 'সংহতি'

আৰু 'বুজাবুজিৰ' 'এনাজৰী' এখন দেশত আভ্যন্তৰীণ আৰু বেলেগ বেলেগ দেশৰ লগত বাহ্যিকভাৱে থকা উচিত। ৰাষ্ট্ৰীয় বুজাবুজি হ'ল এখন ৰাষ্ট্ৰৰ নাগৰিকসকলৰ মাজত থকা একতা আৰু বন্ধুত্বৰ এনাজৰী।

৫.৩ জাতীয় সংহতিৰ অৰ্থ

আমি সাধাৰণতে সংহতি শব্দটোৰে এটা সম্পূৰ্ণ বস্তুৰ বিভিন্ন অংশসমূহৰ সংযুক্তকৰণ বুজো। কিন্তু জাতীয় সংহতিৰ প্ৰকৃত অৰ্থনো কি? সংযুক্তকৰণ আৰু বিভিন্ন অংশৰ মাজত একতাৰ ধাৰণাত কৈ জাতীয় সংহতিৰ পৰিসৰ যথেষ্ট বহল। ইয়াত নাগৰিকসকলৰ আবেগ, অনুভুতি সন্নিৱিষ্ট হৈ থাকে যিয়ে তেওঁলোকৰ সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক আচৰণ সুনিশ্চিত কৰে। জাতীয় সংহতি হ'ল একতাৰ অনুভৱ য'ত সুখ, হাঁহি ,কান্দোন, দেশৰ উন্নতিৰ উমৈহতীয়া উদ্দেশ্যৰ দ্বাৰা সংযুক্ত হৈ থাকে। এখন সুসংহতিযুক্ত ৰাষ্ট্ৰৰ নাগৰিকসকলৰ মাজত থাকে আন্তৰিক বুজা-বুজি, কষ্ট-সহিষ্ণুতা, নিজৰ দেশৰ কলা-সংস্কৃতিৰ প্ৰতি সন্মান লগতে অন্য জাতি-জনজাতিৰ জীৱন শৈলীৰ প্ৰতিও সন্মান সূচক মনোভাৱ। তেওঁলোকৰ মাজত একে উমৈহতীয়া ৰাষ্ট্ৰীয় আদৰ্শ আৰু উমৈহতীয়া লক্ষ্য এই আটাইবোৰে এখন দেশৰ দৃঢ়তাকে সুনিশ্চিত কৰে। আমি বাৰু আমাৰ পৰিয়ালৰ এগৰাকী সদস্যৰ অসুস্থতাত চিন্তাকুল হৈ নপৰোনে? নিশ্চয় পৰো। কিয়নো আমি পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ সুখ-দুখ, সমস্যা ইত্যাদি বিষয়সমূহৰ লগত, বাহ্যিক পাৰ্থক্য থকা স্বত্ত্বেও আবেগিক ওতঃপ্ৰোতসম্পৰ্কৰ দ্বাৰা জড়িত হৈ থাকো। চমুকৈ ক'বলৈ হ'লে ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতিয়ে এখন ৰাষ্ট্ৰৰ নাগৰিক সকলক আবেগিক আদান প্ৰদানৰ জৰিয়তে এক গোট কৰি ৰাখে। আবেগিক সংহতি বা সমন্বয়ে হ'ল ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতিৰ একমাত্ৰ উপায়।

হুমায়ুন কবিৰ ভাষাত ক'বলৈ হ'লে ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতি বৰ্ণ, ভাষা, ধৰ্ম, ভৌগোলিক অৱস্থান আদি বিষয়ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰে, এইবোৰে ব্যক্তিগত বা সমূহীয়াভাৱে ইয়াত সহায় কৰে যদিও প্ৰকৃতাৰ্থত নাগৰিক সকলৰ আমি একেখন ৰাষ্ট্ৰৰ বসবাসী এই অনুভৱৰ ওপৰতহে ৰাষ্ট্ৰীয় সমন্বয় নিৰ্ভৰ কৰে।

পণ্ডিত নেহেৰুৰ ভাষাত ক'বলৈ হ'লে— আমি ভাৰতীয় সকলো নাগৰিক মুকলি আকাশৰ তলত দৃঢ়তাৰে সংহতিৰ বাবে থিয় হোৱা উচিত, ভাৰতত ৰাজনৈতিক সংহতি ইতিমধ্যে সূচনা হৈছে। দেশৰ বিস্তীৰ্ণমান সমাজক এক গোট কৰি তুলিবলৈ আবেগিক সংহতিৰ হে বেছি প্ৰয়োজন।

জানি থোৱা ভাল

আবেগিক সংহতি হ'ল— আবেগ বা অনুভূতিৰ একতা, পৰিচয় বা

সমার্থকতা। এই আবেগৰ সংহতিৰ বাবেই আমি আনৰ দুখত দুখী আৰু আনৰ সুখত সুখী হৈ পৰো। অর্থাৎ আবেগিকভাৱে আমি পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ লগত সুখ দুখৰ ভাব বিনিময় কৰো, এই আবেগিক সংহতিৰ এনাজৰীয়ে জাতীয় সংহতিৰ অনুভৱকো জগাই তোলে।

জাতীয় সংহতিৰ অর্থ স্পষ্টভাৱে বুজিব লৈ মূল কথাখিনি তলত উল্লেখ কৰা হ'ল ঃ

- জাতীয় সংহতি হ'ল নাগৰিক সকলৰ মাজত একতাৰ অনুভৱ।
- জাতীয় সংহতিয়ে বিভিন্ন জাতি, ধর্ম, বর্ণ, সংস্কৃতি আৰু জনজাতিৰ লোকক একেটা গোটত সংগঠিত কৰে।
- জাতীয় সংহতিত অন্তর্নিহিত হৈ থাকে উমৈহতীয়া বুজাবুজি, কষ্ট, সহিষ্ণুতা আৰু অন্য ধর্ম তথা সংস্কৃতিৰ প্রতি সন্মান।
- জাতীয় সংহতিয়ে সামূহিক উন্নতি, অগ্রগতি আৰু কল্যাণ সুনিশ্চিত কৰে।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ১ঃ জাতীয় সংহতি মানে কি বুজে?

.....

.....

চিন্তা-চর্চা কৰকঃ ৫.১

এখন সমাজ তথা এটা অঞ্চলৰ বসবাসীসকলৰ কিছুমান গুণ চিনাক্ত কৰক যিয়ে ৰাষ্ট্রীয় সংহতিত অৰিহণা যোগাব পাৰে।

.....

.....

৫.৩.১ জাতীয় সংহতিৰ প্রয়োজনীয়তা

এইবাৰ আমি জাতীয় সংহতিৰ প্রয়োজনীয়তা সম্পর্কে আলোচনা কৰিম।

ভাৰতবর্ষ এখন বিভিন্ন জাতি, বর্ণ, ভাষা, ধর্মৰ লোকৰ বাসভূমি, এনে ভিন্নতাৰ মাজত শান্তি, উন্নতি আৰু সমৃদ্ধি বর্তাই ৰাখিবলৈ একতাৰ অনুভৱ নিতান্তই প্রয়োজন। সাম্প্রতিক কালৰ আটাইতকৈ ডাঙৰ প্রয়োজন হ'ল— ৰাষ্ট্রৰ একতা তথা সংহতিত মূল প্রতিবন্ধকতা স্বৰূপ ধর্মীয়, ভাষিক আৰু আঞ্চলিক বৈষম্য সমূহ নেওচি এটা

ৰাষ্ট্ৰীয় একতাৰ চেতনা জাগ্ৰত কৰা।

ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতিৰ প্ৰসংগত হেনচ্ কনে (Hans Kohn) মন্তব্য কৰে যে- ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতি হ'ল এক আবেগ বা আবেগিক শক্তি, যিয়ে মানুহৰ হৃদয় আৰু মগজুক নতুন চিন্তা আৰু সহানুভূতিৰ খোৰাক যোগাই আৰু তেওঁৰ সৰ্তকতাক গঠনমূলক কামলৈ পৰিৱৰ্তিত কৰিবলৈ নিৰ্দেশিত কৰে।

পণ্ডিত নেহেৰুৱে মন্তব্য কৰে যে— ভাৰতবৰ্ষৰ প্ৰথম প্ৰয়োজন হ'ল সমগ্ৰ দেশখনতে একতাৰ পৰিচালনা কৰা, ই কোনো ৰাজনৈতিক একতা নহয়, বৰং মন আৰু হৃদয়ৰ একতা।

বৰ্তমান বিজ্ঞান আৰু প্ৰযুক্তিৰ যুগত, বিশ্বৰ যিকোনো এটা চুকত ঘটিত হোৱা ঘটনাৰ খবৰ আমি তৎক্ষণাত লাভ কৰিব পাৰো। বিভিন্ন ধৰ্ম, বৰ্ণ-জাতি-জনজাতিৰ লোকৰ মাজত বিবাদ মতানৈক্য আনকি তেজেৰে ৰাঙলী হোৱাৰ দৃশ্য দেখা যায়। গতিকে এই বিবাদ আৰু সংঘৰ্ষবোৰে অভাৰনীয় সামাজিক তথা ব্যক্তিগত সম্পত্তিৰ লগতে সামাজিক বাতাবৰণৰ বৃহৎ ক্ষতি সাধন কৰিছে। চমুকৈ ক'ব পাৰি যে আঞ্চলিকতাবাদ, বৰ্ণবাদ, ভাষাবাদ, সাম্প্ৰদায়িকতাবাদ ইত্যাদিয়েই বিশৃংখলতা, বিবাদৰ মূল কাৰণ, যিয়ে ভাৰতীয় সমাজখনক বিভিন্ন ভাগত বিভক্ত কৰিছে আৰু মানুহৰ মাজত ঘৃণাৰ ভাব বিয়পাই দিছে। ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতি অবিহনে এনেবোৰ সমস্যাৰ সমাধানৰ আশা কৰাটো অসম্ভৱ। আনকি আমাৰ ৰাষ্ট্ৰৰ গণতন্ত্ৰত জাতীয় সংহতি অবিহনে এক সপোন হৈ ৰ'ব। গতিকে এচাম লোক আৰু অন্য এচাম লোকৰ মাজত থকা বিভেদ ভাবনা আঁতৰাই পেলোৱাটো প্ৰয়োজনীয় নহয়নে বাৰু?

ওপৰোক্ত আলোচনাৰ পৰা আমি বুজিব পাৰিছো যে জাতীয় সংহতি অতি প্ৰয়োজনীয়, কিয়নো

- শান্তি আৰু সমৃদ্ধি কঢ়িয়াই অনাৰ লগতে ই দেশৰ কল্যাণ সাধন কৰে।
- জাতীয় সংহতিৰ ধাৰণা পাৰস্পৰিক বুজাবুজি, কষ্ট সহিষ্ণুতা, অন্য ধৰ্ম আৰু সংহতিৰ প্ৰতি সন্মান আদিৰ দৰে গুণসমূহ মানুহৰ মাজত গঢ়ি তোলে।
- উন্নত আৰু নিৰপেক্ষতা প্ৰশাসন কেৱল এখন ঐক্যবদ্ধ ৰাষ্ট্ৰত হে সম্ভৱ।
- জাতীয় সংহতিয়ে জনসাধাৰণৰ জীৱন শৈলী অবিচ্ছিন্নভাৱে উন্নীত কৰে, কিয়নো সু-সংহত নাগৰিকসকলে বৰ্ণবাদ, সাম্প্ৰদায়িকতাবাদ আদি বিভেদকামী মনোভাব এৰি উৎপাদনশীলতাত অগ্ৰসৰ হয়।

চিন্তা-চর্চা কৰকঃ ৫.২

এখন ৰাষ্ট্ৰ বৰ্তি থাকিবলৈ জাতীয় সংহতি আপুনি কিয় প্ৰয়োজনীয়তা বুলি ভাবে? (৫০টা শব্দৰ ভিতৰত নিজৰ ভাষাত লিখক?)

.....

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ২ঃ খালী ঠাই পূৰণ কৰক ঃ

(ক) আবেগিক সংহতি হ'ল ..... ৰ একতা, পৰিচয় বা সমাৰ্থকতা।

(খ) এখন ৰাষ্ট্ৰৰ নাগৰিক সকলৰ মাজত একতাই ..... প্ৰৱৰ্তন কৰে।

(গ) ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতি বহন কৰা কিছুমান গুণ হ'ল ....., ...।

(ঘ) ..... প্ৰশাসন বা তত্বাৱধান একমাত্ৰ এখন সুসংহত ৰাষ্ট্ৰত হে সম্ভৱ।

৫.৩.২ জাতীয় সংহতিৰ বাধাসমূহ

অধ্যায়টোৰ ওপৰোক্তখণ্ড কেইটাত আমি জাতীয় সংহতিৰ অর্থ আৰু প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিলো। এতিয়াও আমাৰ দেশৰ নাগৰিক সকলৰ মাজত একতাৰ অনুভৱ, ঐক্য আৰু সংহতিৰ অভাৱ স্পষ্টৰূপত দেখা যায়। কিয় বাৰু, আপুনি বাৰু ইয়াৰ কাৰণবোৰৰ বিষয়ে জানিব নিবিচাৰে নে? হয়, এই প্ৰশ্নৰ উত্তৰো যুগুতাই উলিওৱা হৈছে। যদিও কেতবোৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ পদক্ষেপ জাতীয় সংহতি অটুত ৰখাৰ বাবে গ্ৰহণ কৰা হৈছে, এতিয়াও এই লক্ষ্যত উপনীত হ'ব পৰা নাই। সেয়েহে তলত উল্লেখ কৰা বাধা সমূহ এইক্ষেত্ৰত মন কৰিবলগীয়া।

সাম্প্ৰদায়িকতা ঃ জাতীয সংহতিৰ মুখ্য প্ৰতিবন্ধী হ'ল সাম্প্ৰদায়িকতাবাদ। অনাদি কালৰে পৰা ভাৰতবর্ষত বিভিন্ন সম্প্ৰদায়িকৰ লোকে বাস কৰে, ঠিক সেইদৰে সাম্প্ৰদায়িকতাবাদো ইয়াৰ এটা প্ৰাচীন সমস্যা। ব্ৰিটিছৰ বিভাজন আৰু শাসন নীতিয়ে সাম্প্ৰদায়িকতা সমস্যাটোত হাত উজান দিছিল। মূলত ক'ব লাগিব যে সাম্প্ৰদায়িকতাবাদ জাতীয় সংহতিৰ প্ৰধান বাধা।

জাতীয়তাবাদ ঃ এখন ৰাষ্ট্ৰৰ নাগৰিকসকলৰ মাজত একতা বজাই ৰখাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত জাতীয়তাবাদে সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰা দেখা যায়। বেলেগ বেলেগ জাতিৰ লোকে কৱল নিজৰ জাতিৰ উন্নতি আৰু লাভালাভৰ চিন্তা কৰে, সেয়েহে ৰাষ্ট্ৰৰ সামূহিক উন্নতিত তেওঁলোকৰ অৱদান শূন্য। এই জাতীয়তাবাদী ধাৰণাই ভিন্ন জাতিৰ লোকৰ মাজত প্ৰভেদৰ সৃষ্টি কৰে আৰু একতাৰ প্ৰধান বাধা স্বৰূপ হৈ পৰা দেখা যায়।

জাতিৰ ধাৰণাটো জন্মসূত্রে লাভ কৰা পৰিচয় হিচাপ সৰ্বসাধাৰণে ধৰি লোৱাৰ ফলত, জাতীয় সংহতিৰ বাবে প্ৰতিকূল মনোভাৱৰ সৃষ্টি হয়।

ধৰ্মীয় অন্ধবিশ্বাস আৰু কু-সংস্কাৰ ঃ ধৰ্মীয় অন্ধবিশ্বাস আৰু কু-সংস্কাৰো সাম্প্ৰদায়িকতাবাদ আৰু জাতীয়তাবাদৰ লগত জড়িত। ধৰ্মীয় অন্ধবিশ্বাস আৰু দেশৰ প্ৰগতিৰ মুখ্য প্ৰতিবন্ধী আৰু এনে অন্ধবিশ্বাস, কু-সংস্কাৰ বিভিন্ন ৰূপত এতিয়াও আমাৰ সমাজত প্ৰচলিত হৈ আছে। বিভিন্ন ধৰ্মৰ বিভিন্ন মতামতে কোনো কোনো পৰিস্থিতিত এনেবোৰ ধৰ্মীয় অন্ধ বিশ্বাসক অত্যাধিক প্ৰাধান্য দিয়া দেখা যায়। যাৰ বিৰূপ প্ৰভাৱে সমাজত হিংসা, শত্ৰুতা, বিবাদ ইত্যাদি সৃষ্টি কৰে।

সাংস্কৃতিক প্ৰভেদ ঃ এচাম লোকৰ মতে ভাৰতবৰ্ষ এখন সাংস্কৃতিক বৈচিত্ৰৰ ৰাষ্ট্ৰ য'ত বিভিন্ন সংস্কৃতিয়ে বিৰাজ কৰিছে, সেয়েহে ইয়াত সম্পূৰ্ণ একতা সম্ভৱপৰ নহয়। তেওঁলোকে সাংস্কৃতিক সংহতিক বিশ্বাস নকৰে আৰু মন্তব্য কৰে যে ভাৰতবৰ্ষত সাংস্কৃতিক সংহতি তথা সমন্বয় মাথো এটা বিশ্বাস। কিন্তু সাম্প্ৰতিক কালত বিভিন্ন তথ্যৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি ক'ব পাৰি যে ভাৰতবৰ্ষতো ভিন্নতাৰ মাজত এক বিৰল ধৰণৰ একতা পৰিলক্ষিত হয়। ভাৰতবৰ্ষৰ নাগৰিকসকলৰ মাজত ভৱিষ্যতেও একতা বজাই ৰাখিবলৈ একভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ এনাজৰী আৰু অধিক শক্তিশালী কৰাটো বৰ্তমানৰ অন্যতম প্ৰয়োজনীয় বিষয়।

প্ৰান্তীয় বা প্ৰাদেশিকৰণ ঃ জাতীয় সংহতিৰ অন্য এক প্ৰতিবন্ধী হ'ল প্ৰাদেশিকৰণ। আঞ্চলিকতাবাদ সৃষ্টিৰ অন্তৰালত থকা একে অনুভূতিয়েই প্ৰান্তীয়তা বা প্ৰাদেশিকৰণৰ মূল ভেটি। আমি প্ৰত্যেকে নিজকে অসমীয়া, গুজৰাটী, বেঙ্গলী অথবা মাৰাথী ইত্যাদি বুলি ভাবো। আনকি কোনো কোনো ৰাজ্যত এনে কিছুমান শিক্ষানুষ্ঠান আছে য'ত অন্য ৰাজ্যৰ শিক্ষাৰ্থীক উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে নামভৰ্তি কৰিব অনুমতি দিয়া নহয়। এই অনুভৱে আমাক ইটোৰ পৰা আনটোক সদায় পৃথক কৰি আহিছে। এই প্ৰাদেশিকৰণ মনোভাবে জাতীয় জীৱন, কৰ্মসংস্থান, ব্যৱসায় বাণিজ্য, শিক্ষা-কলা সকলোতে পৃথকীকৰণৰ বিষ চতীয়াই ।এই প্ৰাদেশিকৰণ ৰাষ্ট্ৰৰ উন্নতিৰ অন্যতম শত্ৰু।

আঞ্চলিকতাবাদ ঃ আঞ্চলিকতাবাদ ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতিৰ অন্যতম এক বাধা। ভাৰতবৰ্ষৰ দেশসমূহৰ গঠন ভাষাভিত্তিক। বৰ্তমান এনে আঞ্চলিকতাবাদৰ ধাৰণা সকলো নাগৰিকৰ মাজতে গোটেই ৰাষ্ট্ৰজুৰি পৰিলক্ষিত হৈছে, যি সংহতিৰ পথত আগভেটি ধৰিছে।

অৰ্থনৈতিক অৱস্থা ঃ সমস্যাবহুল অৰ্থনৈতিক অৱস্থা সু-সংহত ৰাষ্ট্ৰ প্ৰধানৰ প্ৰতিবন্ধী। উদাহৰণস্বৰূপে ধনী সম্পত্তিশালী শ্ৰেণী আৰু সম্পত্তিহীন শ্ৰেণীৰ মাজত

থকা বিভাজন, বর্তমানৰ উদ্যোগপতি আৰু কর্মচাৰীৰ মাজত বাঢ়ি অহা বিভাজন। নিবনুৱা সমস্যা ৰাষ্ট্রখনৰ যুৱ প্রজন্মৰ প্রধান সমস্যা। বিভিন্ন হিংসাত্মক ঘটনা, অসামাজিক, ৰাষ্ট্রবিৰোধী কার্যকলাপে ভেটি স্থাপন কৰিছে আৰু সংহতিৰ ধাৰণা চূর্ণ কৰি পেলাইছে।

সামাজিক ভিন্নতা ঃ এখন ৰাষ্ট্রৰ সামাজিক পৰিস্থিতিয়ে ৰাষ্ট্রখনৰ নাগৰিকসকলৰ মাজত একতা, সংহতি নিৰূপণত যথেষ্ট গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰে। যদিহে উচ্চ শ্রেণী আৰু নিম্ন শ্রেণীৰ লোকৰ মাজত বিবাদমূলক অৱস্থাৰ প্রবর্তন হৈ থাকে সেই ৰাষ্ট্রত সংহতি কেতিয়াও সম্ভৱপৰ নহয়। এই বিবাদসমূহ ৰাষ্ট্রীয় সংহতিৰ প্রধান বাধা আৰু যুৱপ্রজন্মৰ মনৰ পৰা এই বাধা সমূহ আঁতৰাই পেলোৱাটো নিতান্তই প্রয়োজন।

ভাষাবাদ ঃ ভাষাৰ ভিন্নতাৰ বাবে ৰচিত হোৱা ভাষাবাদো জাতীয় সংহতিৰ অন্যতম প্রধান প্রতিবন্ধী। সাধাৰণতেই আমি বিদেশত ফুৰিব যাওঁতেও নিজৰ ভাষাৰ ব্যক্তিগৰাকীক লগ পালে আনন্দিত উৎসাহিত হৈ পৰো। গতিকে ভাষা একতাৰ শক্তিশালী বাহক হিচাপে পৰিগণিত হয়। কিন্তু দুখিত ভাবে ক'ব লাগিব যে আমাৰ দেশত এই ধাৰণাৰ ওলোটা এটা দৃশ্যহে দেখা যায়, য'ত ভাষা বিভাজনৰ মূল কাৰণ হৈ পৰিছে। আমাৰ ভাৰতীয় সংবিধানেও মাতৃভাষাত শিক্ষা গ্রহণ কৰাৰ অধিকাৰ প্রদান কৰিছে, কিন্তু কিছুসংখ্যক নাগৰিকৰ স্বভাষাৰ প্রতি থকা প্রেমেই ৰাজনৈতিক বিষয়বস্তুৰ লগত সন্মিলিত হৈ বিভাজনৰ পাতনি মেলিছে। এখন ৰাষ্ট্রত এটা ৰাষ্ট্রভাষা নিশ্চিত প্রয়োজন। বিভিন্নজন মনোবিজ্ঞানী, সমাজবিদ আৰু মানুহৰ আচৰণ অধ্যয়নৰ পাৰদর্শী ব্যক্তিয়ে মন্তব্য কৰিছে যে এটা ৰাষ্ট্রভাষাই ততোধিক ৰাষ্ট্র ভাষাতকৈ বহুগুণে অধিক একাগ্রতা আৰু সংহতি সূচনা কৰিব পাৰিব।

শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে বিদেশী ভাষা ঃ ভাৰতবর্ষত তিনিটা ভাষাৰ ব্যৱহাৰৰ নিয়ম সূচিত হৈছে। কিছুসংখ্যক শিক্ষানুষ্ঠানত ইংৰাজী ভাষাটোক শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। ইংৰাজী ভাষাৰ ব্যৱহাৰ নকৰা বৃহত্তৰ ভাৰতীয় নাগৰিকৰ পৰা এচাম নাগৰিকক পৃথক কৰি বিভাজনৰ সূচনা কৰিছে।

আচল শিক্ষা ব্যৱস্থা ঃ ভাৰতবর্ষত উৎকৃষ্ট সংহতি নথকাৰ বাবে শিক্ষা ব্যৱস্থাও দায়ী। যদিও সংহতিৰ বাধাসমূহ চিনাক্ত কৰা হৈছে, ইয়াক আঁতৰোৱাৰ কোনো গঠনমূলক পদক্ষেপ হাতত লোৱা দেখা নাযায়। এই বৈষম্যমূলক ভাবধাৰাৰ প্রচলনৰোধত শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ অসফলতাও মনকৰিবলগীয়া।

জানি থোৱা ভাল

আমাৰ দেশৰ শিক্ষাব্যৱস্থাৰ আসোঁৱাহ সমূহ আঙুলিয়াই দি কোঠাৰী শিক্ষা সমিতিয়ে (১৯৬৪-৬৬) উল্লেখ কৰিছে যে সামাজিক আৰু জাতীয় সংহতিৰ সচেতনতা আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় সতৰ্কতা প্ৰৱৰ্তন কৰিবলৈ সক্ৰিয় পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰাৰ পৰিৱৰ্তে শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ ভালেসংখ্যক বৈশিষ্ট্যই বৈষম্যমূলক আসক্তিৰহে সূচনা কৰিছে।

চিন্তা-চৰ্চা কৰকঃ ৫.৩

ধৰ্মীয় আবেগ অনুভূতিবোৰ নিৰ্বাচনৰ সময়ত উত্থাপিত হয় আৰু শোষিত হয়।- আপোনাৰ ৰাজ্যত ঘটিত হোৱা কিছুমান জাতীয় সংহতি বিৰোধী ঘটনা চিনাক্ত কৰক।

.....

৫.৩.৩ জাতীয় সংহতিৰ বাবে শিক্ষা

এতিয়া আপোনালোকে জাতীয় সংহতিৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু ইয়াৰ বাধাসমূহৰ বিষয়ে জানিব পাৰিলে। ভাৰতবৰ্ষ ইয়াৰ ভাষা, সংহতি, জাতি, পৰম্পৰা আদিৰ ভিন্নতাৰ বাবে বিখ্যাত, এনে ভিন্নতাৰ প্ৰসংগত সামান্য বিবাদ সংঘৰ্ষ নাগৰিক সকলৰ মাজত থকাটো স্বাভাৱিক। নৱপ্ৰজন্মৰ মনত সংহতিৰ ধাৰণা দৃঢ় কৰিবলৈ শিক্ষাৰ নীতি আৰু আঁচনি সমূহ গুৰুত্বপূৰ্ণভাৱে প্ৰস্তুত কৰিব লাগিব। ৰাষ্ট্ৰীয় সংহতিৰ বাবে শিক্ষাই এক বিশেষ ধৰণৰ শিক্ষাক বুজাই যি শিক্ষাই শিক্ষাৰ্থীৰ মনত নিজৰ দেশৰ প্ৰতি প্ৰেম আৰু ত্যাগৰ ভাবনা জগাই তোলে। তলত দিয়া শিক্ষামূলক পদক্ষেপসমূহ জাতীয় সংহতি প্ৰবৰ্তনৰ হেতু গ্ৰহণ কৰা অতি প্ৰয়োজন।

জাতীয় শিক্ষা ব্যৱস্থা ঃ জাতীয় সংহতি নিৰূপনত শিক্ষাৰ ভূমিকা প্ৰতিস্থিত কৰিবলৈ হ'লে এটা জাতীয় শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ অতিকে প্ৰয়োজন। কিন্তু পৰিতাপৰ বিষয় যে বৰ্তমান ৰাষ্ট্ৰখনৰ শিক্ষা ব্যৱস্থা ৰাজ্য হিচাপে বেলেগ বেলেগ। একমাত্ৰ ৰাজ্য আৰু ৰাষ্ট্ৰৰ মাজত সু-সামঞ্জস্যমূলক শিক্ষা ব্যৱস্থাইহে এক উৎকৃষ্টমানৰ ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষাব্যৱস্থা হিচাপে পৰিগণিত হ'ব।

পাঠ্যক্ৰমৰ শুধৰণি ঃ শিক্ষাৰ্থী সকলক ভাৰতীয় সংস্কৃতি, পৰম্পৰা আৰু ভৌগোলিক ভিন্নতাৰ লগত পৰিচিত কৰিবলৈ, কালজয়ী প্ৰবাদ, জনজাতীয় ভাষা,

সংগীত, দেশীয় নেতাসকলৰ জীৱনী, বিভিন্ন অঞ্চলৰ মানুহৰ জীৱন শৈলী, চিত্র ভাস্কর্য, সংস্কৃতি ইত্যাদি বিষয়সমূহ পাঠ্যক্রমত নতুনকৈ সন্নিৱিষ্ট কৰা উচিত।

সহঃপাঠ্যক্রমিক বিষয়সমূহৰ উপযুক্ত প্রয়োগ ঃ বিভিন্ন শিক্ষামূলক বোল ছবিৰ প্রদর্শন, ভিন্ন অঞ্চলৰ শিক্ষার্থীৰ বাবে অঁনাতাৰ বার্তালাপ, ঐতিহাসিক গুৰুত্ব যুক্ত অঞ্চল সমূহলৈ শিক্ষামূলক ভ্রমণ ইত্যাদি অনুষ্ঠান প্রত্যেক শিক্ষানুষ্ঠানত আয়োজিত কৰিব লাগে যাতে শিক্ষার্থীয়ে অতীত আৰু বর্তমানৰ সমাজ, মানৱজীৱন, ভিন্ন জনজাতিৰ উৎসৱ পার্বণ উপভোগৰ লগতে অংশগ্রহণো কৰিব পাৰে। তদুপৰি শিক্ষানুষ্ঠানসমূহত সর্বধর্ম সম্মত সমূহীয়া প্রার্থনা, স্কাউট গাইড, ৰেডক্রছ, প্রাথমিক চিকিৎসা ইত্যাদি অনুষ্ঠানো আয়োজিত কৰা উচিত।

জানি থোৱা ভাল

সম্পূর্ণানন্দ কমিটিত (Sampurnanand) উল্লেখ কৰা হৈছে যে জাতীয় সংহতি সুনিশ্চিত কৰিবলৈ প্রত্যেক বিদ্যালয় আৰু মহাবিদ্যালয়ত দৈনিক বৈঠক আয়োজন কৰা উচিত। য'ত শিক্ষানুষ্ঠানখনৰ মুৰব্বীগৰাকীয়ে নৈতিক আৰু ধর্মীয় অথবা সামাজিক মূল্যবোধৰ বিষয়ে বক্তব্য ৰখা উচিত।

নৈতিক আৰু ধর্মীয় শিক্ষা ঃ নৈতিক আৰু ধর্মীয় শিক্ষাৰ ক্ষেত্রত শিক্ষকে এক গুৰুত্বপূর্ণ দায়িত্ব বহন কৰা উচিত। তেওঁ নিশ্চিতভাৱে ধর্মনিৰপেক্ষ মনোভাৱৰ আৰু সকলো ধর্ম সমান এই ধাৰণা নিজৰ কর্মত প্রতিফলিত কৰা উচিত। তদুপৰি অন্য ধর্মৰ প্রতি সন্মান, কষ্টসহিষ্ণুতা, বিশ্বাস, আনৰ ধাৰণা তথা মতবাদৰ প্রতি শ্রদ্ধা ইত্যাদি গুণ আহৰণ কৰাৰ ক্ষেত্রত শিক্ষকে শিক্ষার্থীক সহায় কৰা উচিত। শিক্ষার্থীক উচিত-অনুচিত, সত্য, অসত্য, ন্যায়-অন্যায় আদিৰ স্পষ্ট ধাৰণা গঢ়ি তুলিব লাগে যাতে তেওঁলোকে শক্তিশালী আৰু ন্যায়পৰায়ণ ব্যক্তিত্বৰ অধিকাৰী হ'ব পাৰে।

শিক্ষণ পদ্ধতি সমূহ ঃ শিক্ষণ পদ্ধতিসমূহৰ উদ্দেশ্য হ'ব লাগে ছাত্র-ছাত্রীৰ মনত উপযুক্ত নৈতিক আৰু ইতিবাচক মনোভাৱৰ সূচনা কৰা। উপযুক্ত শিক্ষণ পদ্ধতিৰ দ্বাৰা এনে গুণসমূহ ছাত্র-ছাত্রীৰ মাজত অনুভূত কৰাব পাৰি, যিয়ে এটা সুস্থ সবল সুখী জীৱনৰ সূচনা কৰে।

ভাষা শিক্ষণ ঃ আমি আটায়ে জানো যে ভাৰতবর্ষত বিভিন্ন ভাষাৰ প্রচলন হৈ আহিছে। বেলেগ বেলেগ ৰাজ্যত বেলেগ বেলেগ ভাষা শিক্ষণৰ মাধ্যম হিচাপে ব্যৱহাৰ হয়। কিন্তু ৰাষ্ট্রখনৰ বিভিন্ন জাতি-জনজাতিৰ লোকৰ মাজত তৎকালীনভাৱে সুদূৰপ্রসাৰী সংহতিৰ চেতনা জগাই তুলিবলৈ একোটা ভাষা ৰাষ্ট্রখনৰ প্রত্যেক মাধ্যমিক

স্তৰৰ শিক্ষানুষ্ঠানত শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে গ্ৰহণ কৰা উচিত।

শিক্ষামূলক ভ্ৰমণ ঃ শিক্ষামূলক ভ্ৰমণৰ যোগেদি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বিভিন্ন অঞ্চলত বাস কৰা লোক তেওঁলোকৰ জীৱন শৈলী, ভাবধাৰাৰ সংস্কৃতি আদিৰ বিষয়ে জানিব পাৰে। সেয়েহে পাৰ্বত্য অঞ্চল আৰু ভৈয়ামৰো পিছপৰা অঞ্চলসমূহ এনে ভ্ৰমণৰ অন্তঃৰ্ভুক্ত কৰিব লাগে, যাতে সেই অঞ্চলৰ জন-জাতিয়ে জীৱনশৈলীৰ লগত পৰিচিত হ'ব পাৰে।

শিক্ষামূলক বিনিময় ঃ বিনিময় অনুষ্ঠানৰ যোগেদি এখন ৰাজ্যৰ কিছুসংখ্যক শিক্ষকে আৰু শিক্ষাৰ্থী অন্য ৰাজ্যৰ শিক্ষানুষ্ঠানলৈ প্ৰেৰণ কৰা হয়। শিক্ষক আৰু শিক্ষাৰ্থীৰ এনে আদান প্ৰদানে নিশ্চিত ভাৱে এখন ৰাষ্ট্ৰৰ বিভিন্ন অঞ্চলৰ অনুষ্ঠান তথা মানুহৰ মাজত একতা আৰু সংহতি সূচনা কৰিব পাৰিব।

জানি থোৱা ভাল

১৯৬৮ চনৰ অক্টোবৰ মাহত অনুষ্ঠিত হোৱা ৰাষ্ট্ৰৰ শিক্ষা বিভাগৰ সম্পাদকসকলৰ সন্মিলনীত উল্লেখিত হয় যে - বিদ্যাৰ্থী, শিক্ষক আৰু শিক্ষা বিভাগৰ প্ৰশাসকৰ মাধ্যমিক আৰু বিশ্ব্যবিদ্যালয় স্তৰত বিনিময়ে জাতীয় সংহতিৰ ভেটি দৃঢ় কৰে।

জাতীয় সংহতিৰ কেন্দ্ৰ স্থাপন ঃ কেন্দ্ৰীয় মানৱসম্পদ বিকাশ মন্ত্ৰালয়ে ভাৰতবৰ্ষতো জাতীয় সংহতিৰ কেতবোৰ কেন্দ্ৰ স্থাপন কৰিছে। এনে কেন্দ্ৰবোৰৰ ভিন্ন ৰাজ্যৰ সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক জীৱনৰ অনুপ্ৰেৰণামূলক ধাৰণা শিক্ষাৰ্থীক দিয়াটোৱে হোৱা উচিত। তদুপৰি এনে কেন্দ্ৰত অংশগ্ৰহণকাৰী শিক্ষক বা শিক্ষাৰ্থীয়ে জাতীয় সংহতি, অৰ্থনৈতিক উন্নয়নত নিজৰ ৰাজ্যৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে বক্তব্য ৰাখিব পাৰে।

চিন্তা-চৰ্চা কৰকঃ ৫.৪

আপুনি বাসকৰা অঞ্চলত প্ৰচলিত জাতীয় সংহতি বিৰোধী কাৰ্য, তথা প্ৰধান বাধাসমূহ চিনাক্ত কৰক আৰু অধ্যায়টোত আলোচিত বিষয় কেইটাৰ উপৰিও যদি অন্য কিবা সংহতি বিৰুদ্ধ কাৰ্য প্ৰতিফলিত হৈছে উল্লেখ কৰক।

.....

.....

.....

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ

প্রশ্ন নং ৩ঃ জাতীয় সংহতিৰ প্রসাৰৰ বাবে পাঠ্যক্রমত নতুনকৈ সন্নিৱিষ্ট কৰিবলগীয়া বিষয় কিছুমানৰ বিষয়ে লিখক।

.....

.....

.....

৫.৪ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ

- আমি জাতীয় সংহতিৰ অর্থ আৰু প্রয়োজনীতাৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিলো।
- তদুপৰি জাতীয় সংহতিৰ পথত থকা বিভিন্ন বাধাসমূহৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰিলো।
- আঞ্চলিকতাবাদ, সাম্প্রদায়িকতাবাদ, ধর্মীয় অন্ধবিশ্বাস, কুসংস্কাৰ, প্রাদেশীকৰণ, অর্থনৈতিক সমস্যা, আসোঁৱাহ যুক্ত শিক্ষা ব্যৱস্থা, শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে বিদেশী ভাষা ইত্যাদি জাতীয় সংহতিৰ অন্যতম বাধা।
- একমাত্র উপযুক্ত পদক্ষেপ গ্রহণ কৰিহে সংহতিৰ এই বাধাসমূহ আঁতৰোৱা সম্ভৱপৰ হ'ব।
- পাঠ্যক্রম ৰচনাকাৰী সকলে জাতীয় সংহতি আৰু শিক্ষণ উভয়ৰ উন্নতিৰ ইতিবাচক দিশসমূহ নতুন কৈ পাঠক্রমত অন্তর্ভুক্ত কৰা উচিত।
- উন্নত প্রগতিশীল আৰু শান্তিপূর্ণ বিশ্বৰ বাসিন্দা হ'বলৈ হ'লে জাতি, ধর্ম, বর্ণ, ভাষা নির্বিশেষে সকলো লোকেই জাতীয় সংহতি ৰক্ষা কৰিব লাগিব।

৫.৫ অধিক জানিবলৈ

১) K.K. Bhatia : Principles and theories of Education

২) R.N. Sharma: Principles and Techiques of Education

৩) Safaya & Shaida: Modern theory and Principles of Education

৪) Chaube & Chaube : Philosophical and Sociological Soundation of Education.

৫.৬ অগ্রগতিৰ খতিয়ান

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ জাতীয় সংহতি হ'ল একতাৰ অনুভৱ য'ত নাগৰিক সকল পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ মাজত সুখ-দুখ, হাঁহি আনন্দৰ আদান প্রদান আৰু উমৈহতীয়া লক্ষ্য উদ্দেশ্যৰে দেশ তথা ৰাষ্ট্ৰৰ উন্নতিত অৰিহণা যোগায়।

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ (ক) অনুভৱ

(খ) জাতীয় সংহতি

(গ) উমৈহতীয়া বুজাবুজি, কষ্টসহিষ্ণুতা আৰু অন্য ধর্ম সংস্কৃতিৰ প্রতি শ্রদ্ধা।

(ঘ) উন্নত আৰু আদর্শ প্রশাসন।

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰঃ শিক্ষার্থীৰ মনৰ পৰা সংকীর্ণতা কু-সংস্কাৰবোৰ আঁতৰাবলৈ হ'লে কালজয়ী প্রবাদসমূহ, পৰম্পৰাগত ভাষা, সাহিত্য, সংগীত, জাতীয় নেতাৰ জীৱনী, বিভিন্ন অঞ্চলৰ মানুহৰ জীৱন শৈলী, কলা-ভাস্কর্য ইত্যাদি বিষয় সমূহ পাঠ্যক্রমত নতুনকৈ সন্নিৱিষ্ট কৰিব লাগে।

৫.৭ আৰ্হি প্রশ্ন

(ক) চমু প্রশ্নাৱলী ঃ (১৫০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ঃ জাতীয় সংহতিৰ অর্থ কি?

প্রশ্ন ২ঃ আবেগিক সংহতি মানে কি বুজে?

প্রশ্ন ৩ঃ আপোনাৰ শিক্ষানুষ্ঠানত জাতীয় সংহতিৰ অনুভৱ বিদ্যার্থী মনত জগাই তুলিবলৈ কি কি ব্যৱস্থা গ্রহণ কৰিব পাৰি?

(খ) ৰচনাধর্মী প্রশ্নাৱলী ঃ (৩০০-৫০০ টা শব্দৰ ভিতৰত উত্তৰ লিখক)

প্রশ্ন ১ঃ জাতীয় সংহতি আৰু আবেগিক সংহতিৰ প্রয়োজনীয়তা ব্যাখ্যা কৰক?

প্রশ্ন ২ঃ জাতীয় সংহতি আমাক কিয় প্রয়োজন? শিক্ষাৰ দ্বাৰা জাতীয় সংহতি কিমানদূৰ প্রৱর্তন কৰিব পাৰি?

প্রশ্ন ৩ঃ শিক্ষার্থীৰ মনত জাতীয় সংহতিৰ ধাৰণা জগাই তুলিবলৈ এখন শিক্ষানুষ্ঠানে কি কি পদক্ষেপ গ্রহণ কৰিব পাৰে?

প্রশ্ন ৪ঃ জাতীয় সংহতিৰ বাবে শিক্ষা এই বিষয়ত এটা চমুটোকা লিখক।

*** ***** ***